

01

1

Konať proti **sexualizovanému násiliu** na dievčatách a chlapcoch

Mýty a fakty

K sexuálnemu zneužívaniu (sexuálnemu či sexualizovanému násiliu) dochádza vtedy, keď dospelý človek s použitím telesného a/alebo psychického násillia zneužije svoju moc, ako aj nevedomosť, dôveru či závislosť dievčaťa alebo chlapca na uspokojenie svojich sexuálnych potrieb. Sexuálne zneužívanie je násillie, ktoré na uplatňovanie moci zneužíva sexualitu, preto hovoríme aj o sexuálnom násillí alebo sexualizovanom násillí. Pojem sexualizované násillie poukazuje na fakt, že takýto násillný čin je zneužitím moci a nemusí byť motivovaný sexuálne.

O sexuálne zneužívanie ide vtedy, keď niekto

- ukazuje dieťaťu pornografické fotografie alebo premieta pornografické filmy;
- zneužíva dieťa na pornografické účely, napríklad ho fotografuje alebo filmuje;
- dáva dieťaťu sexuálne motivované údery;
- dáva dieťaťu jazýčkové bozky;
- dotýka sa tela dievčaťa, hlavne v „erotogénnych“ zónach;
- dotýka sa telom tela dievčaťa alebo chlapca;
- orálne znásillní dievča alebo chlapca;
- análne alebo vaginálne znásillní dievča prstom, penisom alebo nejakým predmetom;
- análne znásillní chlapca;
- sexuálne stimuluje a zneužije chlapca na svoje sexuálne uspokojenie;
- núti dieťa, aby ho orálne uspokojilo.

Toto vymenovanie je také detailné preto, aby sme jasne ukázali, aké rôzne formy môže mať sexuálne zneužívanie a ako veľmi sú deti telesne a psychicky zneužívané a poškodzované.

Na označenie osoby, ktorá sexuálne zneužíva dievča alebo chlapca, používame v tomto materiáli pojem „páchateľ“, a to len v mužskom rode, pretože podľa výskumov (Bange 1992; Heyne 1993) sú v 90 až 95 % prípadov sexuálneho zneužívania páchatelmi muži a v 5 až 10 % prípadov ženy. Rovnocenné používanie pojmov „páchateľ/páchateľka“ by tento číselný pomer zastieralo. Súčasne však treba poukázať na to, že zneužívanie páchané ženami má pre dievčatá a chlapcov rovnaké alebo podobne ťažké dôsledky ako zneužívanie páchané mužmi.

PREDSUDKY, MÝTY A OMYLY

O sexuálnom zneužívaní dievčat a chlapcov existuje mnoho predsudkov, mýtov a omylov. Všetky slúžia na ospravedlňovanie páchatela, na zbavovanie páchatela viny a na presúvanie zodpovednosti za zneužívanie na dieťa. Presúvanie zodpovednosti sprevádza pripisovanie viny obeti a spôsobuje, že sa obeť skutočne cíti vinnou.

Uvádzame niektoré rozšírené omyly o sexuálnom zneužívaní, konfrontované s faktami. Preskúmajte, prosím, svoj vlastný názor a v prípade potreby ho skorigujte.

1. Mýtus

Sexuálne zneužívanie dievčat a chlapcov sa vyskytuje zriedkavo.

Fakt

Podľa výskumov (Bange 1992) je sexuálne zneužívaných 25 % dievčat a 8 % chlapcov mladších ako 16 rokov. V Rakúsku dospeli (Kienzel a Biebel 1993) k podobným výsledkom. V reprezentatívnych výskumoch sexuálneho správania obyvateľov Českej republiky (Weiss – Zveřina 2001) v roku 1993 4,6 % mužov a 8,7 % žien, v roku 1998 7,1 % mužov a 10,4 % žien uviedlo, že boli vo veku do 15 rokov sexuálne zneužití dospelou osobou. (Väčšina výskumov potvrdzuje, že dievčatá bývajú zneužívané 1,5 až 3 razy častejšie ako chlapci.)

2. Mýtus

Zneužitie je jednorazové pošmyknutie.

Fakt

V 80 % prípadov trvá zneužívanie dva roky a dlhšie.

3. Mýtus

Muži zneužívajú dievčatá a ženy chlapcov.

Fakt

Zneužívania dievčat sa v 95 % prípadov dopúšťajú muži a v 5 % ženy, u chlapcov sú v 80 % prípadov páchatelmi muži a v 20 % ženy.

4. Mýtus

Väčšinu dievčat a chlapcov sexuálne zneužíva niekto cudzí.

Fakt

Páchatelia muži sú zväčša rodinní príslušníci; sú to otcovia, otčimovia, starí otcovia, strýkovia, bratia. Dievčatá celkove poznajú 85 % páchatel'ov, pretože pochádzajú z rodiny alebo z jej blízkeho okruhu. Z páchateliek žien deti poznajú až 98 %. V prípadoch zneužívania chlapcov je počet páchatel'ov z rodiny nižší, páchatelia pochádzajú skôr zo širšieho sociálneho okruhu (napr. učitelia, futbaloví tréneri).

5. Mýtus

Sexuálne zneužívanie sa vyskytuje len v „problémových rodinách“.

Fakt

Sexuálne zneužívanie sa vyskytuje rovnomerne vo všetkých vrstvách a skupinách obyvateľstva. V porovnávacích výskumoch sa nezistili žiadne významné rozdiely.

6. Mýtus

Muži, ktorí „také niečo“ urobia, sú chorí, sociálne narušení a konajú pudovo.

Fakt

Páchateľmi sú muži zo všetkých spoločenských vrstiev a s rôznym stupňom vzdelania. Väčšina z nich začína so sexuálnymi útokmi už v mladosti. Priemerný vek páchatel'ja je 41,5 roka, 70 % páchatel'ov má 30 až 49 rokov (Heyne 1993). Pre páchatel'ov je charakteristické, že sa necítia vinní, väčšinou zneužijú viacero detí a aj keď ich odsúdia, veľmi často recidivujú.

7. Mýtus

Sexuálne zneužívané sú iba dievčatá v puberte.

Fakt

Podľa jedného klinického prieskumu sa sexualizované násilie vo viac ako 60 % prípadov začína v predškolskom a školskom veku detí, a nie až v puberte (Fürniss 1986).

V niektorých prípadoch sa zneužívanie skončí práve na začiatku puberty. Môže to mať viaceré dôvody: páchatel' sa obáva možného tehotenstva; dievčatá majú viac kontaktov s vonkajším svetom, čím sa zvyšuje riziko odhalenia zneužívania. Mnoho dievčat sa v období dospievania začne zneužívaniu aktívne brániť.

8. Mýtus

Deti chcú prežívať sexualitu s dospelými.

Fakt

Dievčatá a chlapci majú právo na skúmanie svojho tela a na sexuálnu zvedavosť a majú životnú potrebu nehy a blízkosti. Rodina by mala byť bezpečným miestom, v ktorom sa s týmito potrebami zaoberá zodpovedne. Dospelí sú povinní im takéto miesto zabezpečiť. Výlučne oni nesú zodpovednosť za to, aby si zvedavosť a zmyselnosť detí nesprávne

nevykladali ako sexuálnu výzvu, ale aby určili a dodržiavali jasné hranice a umožnili tak deťom zdravý vývin.

Tieto skutočnosti poukazujú na to, že „zlý ujo“, cudzí človek, ktorý zvädza dievčatá a chlapcov, síce existuje, ale riziko, že dievčatá a chlapci môžu byť vystavení sexuálnemu zneužívaniu vo svojej rodine alebo jej blízkom okruhu „dobrým ujom“, je oveľa väčšie.

K sexuálnemu zneužívaniu nedochádza náhodou. Neexistuje žiadny plynulý prechod od nežnosti s dcérou alebo synom k sexuálnemu zneužitiu. Jeden príklad:

„Keď sa otec kúpe so svojou malou dcérou a pri pohľade na ňu dôjde u neho k erekcii, nejde o sexuálne zneužitie. Zodpovedný otec sa bude správať ako obvykle a kúpanie s dcérou dokončí. No ak mu je to, čo sa stalo, nepríjemné alebo má obavy, že neustriehne jasné hranice, môže kúpanie predčasne ukončiť a vyvodiť z toho dôsledky – už nikdy sa s dcérou nekúpať, a chrániť tým ju aj seba. Každé sexuálne zneužitie je zo strany dospelých uskutočnené premyslene a vedome.“
(Steinhage 1992, 9)

Existuje vzorec správania páchatel'ov – od fantázie k činu. Páchatel' sa sexuálne zaujíma o deti a/alebo ho teší uplatňovať svoju moc. Prekonáva vlastné vnútorné bariéry a vytvára vonkajšie podmienky na sexuálne zneužitie. Vyberie si dieťa a nedbá na jeho odpor.

Sexuálne zneužitie je vždy aktom násilia. „Pri zneužívaní sa narúšajú osobné hranice, vlastná vôľa a právo na psychickú neporušenosť, ničí sa pocit dôvery a istoty a stráca sa pocit príslušnosti k svetu.“ (Modelový projekt organizácie „Wildwasser“ 1993, 61)

Citovaná literatúra

- Bange, D.: *Die dunkle Seite der Kindheit*. Kolín 1992.
- Heyne, C.: *Täterinnen*. Stuttgart 1993.
- Fürniss, T.: *Diagnostik und Folgen sexueller Kindesmißhandlung*. In: *Monatsschrift Kinderheilkunde* 134/1986, s. 335-340.
- Kienzel, H. – Biebel, W.: *Sexueller Mißbrauch in der Kindheit und Jugend. Prävalenz und Risikofaktoren*. Cit. podľa: Derler, B. a d.: *Sexueller Mißbrauch – Ansätze zu präventivem Handeln in der Schule*. Graz 1993.
- Modellprojekt Beratungsstelle und Zufluchtswohnung für sexuell mißbrauchte Mädchen von „Wildwasser“*. Kolín 1993.
- Steinhage, R.: *Sexuelle Gewalt*. Reinbek 1992.
- Weiss, P. – Zveřina, J.: *Sexuální chování v ČR. Situace a trendy*. Praha 2001.